

Kia Tūtahi *Na Duavata*

**Na Veiyalayalati ni Duavata e na Veitokani ni Veiuma
Tamata e na Veivanua ni Vakaitikotiko e Aotearoa Niu
Siladi, kei na Matanitu ko Niu Siladi
(Relationship Accord)**

Na Veika e Raitayalotalotaki (Wawata)

Na nodra cakacaka vata na veiuma tamata e na veivanua ni vakaitikotiko e Aotearoa Niu Siladi kei na Matanitu ko Niu Siladi, me veiganiti, me veiokati, ka me ra bulabula na lewe ni vanua raraba.

Na kena i naki (Kaupapa)

Sa toro cake tiko ga na nodra cakacaka vata na matanitu kei ira na veiuma tamata e na veivanua ni vakaitikotiko e Niu Siladi, e na kena vakamuri tiko na veika era bolei kina na lewe ni vanua raraba e na vuku ni i valavala vakavanua, na bula veimaliwai, na veika kei na vanua e vakavolivoliti keda, kei na veika vakailavo. O koya gona, e tokona kina na Veiyalayalati ni Duavata (Relationship Accord) na kena vakaqacotaki na nodra veitokani na veiuma tamata e na veivanua ni vakaitikotiko kei na matanitu, me rawa ni yaga vei ira na lewe ni vanua raraba na veika e caka, ka me da rawata vata na veika eda raitayalotalotaka.

Na kena yavu (Tūāpapa)

E tikina bibi e na kena semasemati vata na bula ni lewe ni vanua raraba, sa i koya na nodra cakacaka vata na lewe ni veiuma tamata kei na matanitu. E uto ni noda duavata ka veitokani na veika era vinakata me ra rawata, kei na nodra bula vinaka ko ira na mataveiwekani kei na lewe ni vanua yadua, e na keda maliwa na veiuma tamata e na veivanua ni vakaitikotiko.

Koi keda na lewe ni veiuma tamata e na veivanua ni vakaitikotiko kei na matanitu, eda:

- vakatakila ni tiko tani ga na nodrau veitokani na matanitu kei ira na i taukei ni vanua, me vaka e virikotori tu e na Te Tiriti o Waitangi
- vakatakila na i tukutuku ni veigauna sa oti kei na veika era sa cakava oti na lewe ni veiuma tamata kei na matanitutu, me vakaqacotaki kina na veitokani
- rokova ka vakamareqeta ni levu ka duidui sara na nodra i valavala vakavanua na lewe ni veiuma tamata e Aotearoa Niu Siladi
- rokova ka vakamareqeta na nodra cau na i taukei ni vanua, nodra cau na i soqosoqo ni veiuma tamata kei na veisoqosoqo e na veiwasewase vakaitikotiko, era solia wale na nodra i gu kei na nodra gauna me ra veiqaravi; se ra i soqosoqo lelevu se lalai, se cicivaki e na kena i vakarau dodonu se sega

- rokova ka vakamareqeta na nodra dui cau ko ira yadua era solia wale na nodra i gu kei na nodra gauna me yaga vei ira na lewe ni nodra dui vanua ni vakaitikotiko
- kila na i tavi ni matanitu e na kena navuci na lewa kei na kena lewai vinaka na veika e taukeni raraba, kei na bibi ni nodra cau na lewe ni veiuma tamata e na kena vakarautaki na lewa oqori.

Na kena i vakavuvuli (Tikanga)

Koi keda na lewe ni veiuma tamata e na veivanua ni vakaitikotiko kei na matanitu, eda sa vakadonuya vata me tarai cake na noda duavata e na veitokani, e na so nai vakavuvuli me yavutaki kina na veika e dodonu me da cakava.

Eda na rokova na Te Tiriti o Waitangi.

- Eda kila ni yavu ni veika me baleta na vanua ko Aotearoa Niu Siladi na Te Tiriti o Waitangi.
- Eda rokova na veika taucoko e vakadonui me caka e na ruku ni Te Tiriti o Waitangi.
- Eda na vakacuruma tiko na yavu ni Te Tiriti e na veika taucko eda cakava.

E noda i tavi taucoko me da rogoca ka cakava na veika era tukuna tiko na lewe ni vanua raraba.

- Me da talevi ira era sega ni dau wili tu e na veika e caka, ka cakava na veika era gadreva na lewe ni veiuma tamata duidui era tu e na veivanua ni vakaitikotiko.
- Me da dau nanumi ira na lewe ni vanua e tara tiko na nodra bula na nodatou cakacaka.
- Eda na cakava na veika me rawa kina vei ira na lewe ni veiuma tamata e na veivanua ni vakaitikotiko, me ra lewa vakataki ira na ka me ra cakava me vinaka cake kina na nodra bula raraba.
- Eda na solia vakalevu cake na galala vei ira na lewe ni veivanua ni vakaitikotiko me ra vakaitavi e na kena vakabulabulataki na nodra dui vanua ni vakaitikotiko.
- Eda na tutaka na yavu ni i vakavuvuli kei na i naki ni Veiyalayalati ni Duavata (Relationship Accord).

Eda na qarava na noda i tavi e na yalodina.

- Eda na cakava na veika eda tukuna ni da na cakava, ka me da vakadavora na veisala e so me rawa kina ni ra raica na lewe ni vanua raraba na noda yalodina.
- Eda na cakacaka vata me wali na leqa e rawa ni basika e na keda maliwa.
- Eda na cakacaka vata e na yalo ni veinanumi kei na veisolisoli.
- Eda na wasea vata na veika eda kila, marautaka vata na veika eda rawata, ka vuli mai na veika eda sotava.

Ena yavutaki na noda cakacaka vata e na veivakabauti kei na veirokorokovi.

- Eda na dau dina ka cakacaka vakadodonu.
- Eda na tara cake ka vakateteya na veisala vinaka ni veitaratara.
- Eda na rogoa taucoko ka cakava na veika era veivakasalataki kina na veiliutaki.
- Eda na rokova na duidui ni i tutu kei na i tavi me da dui qarava.

Na kena taurivaki na yavu ni i vakavuvuli (Ngā Mahinga)

E na vakatau tiko na cici vinaka ni Veiyalayalati ni Duavata (Relationship Accord) e na kena taurivaki na yavu ni kena i vakavuvuli e na veika taucoko e caka. E na loma ni tini na yabaki sa oti, sa qaravi tiko mai kina na cakacaka ni kena vakaqacacotaki na nodra veitokani na lewe ni veiuma tamata e na veivanua vakaitikotiko kei na matanitu. Me da tomana na yavu dei oqori, ka me uasivi cake na vua ni cakacaka vata me ra tauca na lewe ni vanua raraba e Aotearoa Niu Siladi.

Eda na saga e na noda i gu taucoko me taurivaki na Veiyalayalati ni Duavata (Relationship Accord) me rawa kina na veika oqo:

- Me kilai vinaka raraba na yavu ni i vakavuvuli ni Veiyalayalati ni Duavata (Relationship Accord) ni vakavatukanataki e na cakacaka vinaka e na veigauna taucoko.
- Me ra yalodina ka qarava vata vakatabakidua na lewe ni veiuma tamata e na veivanua ni vakaitikotiko kei na matanitu, na veika bibi e rau vinakata ruarua.
- Ni yaga na nodra veitokani na lewe ni veiuma tamata e na veivanua ni vakaitikotiko kei na matanitu, e na basika na lewa e vakaraitaka na veika e rau vinakata ruarua.
- Me ra walia vata ko ira na lewe ni veiuma tamata e na veivanua ni vakaitikotiko kei na matanitu na veileqa sa tu mai vakadede, me vaka na vakaitavi e na virikotori ni lewa, na i vakarau ni kena soli na veiqaravi, kei na sala ni kena soli na veivuke vakailavo.

- Me tiko na i lavo kei na veika me qaravi kina na ka me caka, me vinaka cake kina na nodra cakacaka vata ko ira na lewe ni veiuma tamata e na veivanua ni vakaitikotiko kei na matanitu.
- Me ra dau dikeva vata ko ira na lewe ni veiuma tamata e na veivanua ni vakaitikotiko kei na matanitu, na i tosotoso ni veiqaravi ka me rau dau wasea vata na veika e vulici mai kina.

Eda na vakayagataka na maqosa vakacakacaka kei na kila ka e tu vei ira na lewe ni veiuma tamata kei na matanitu, me wali kina na duidui e tu, ka virikotori na i tuvatuva me taurivaki kina na yavu ni i vakavuvuli ni Veiyalayalati ni Duavata (Relationship Accord).

Ko ira era saini

Era sainitaka na lewe ni veiuma tamata e na veivanua ni vakaitikotiko e Aotearoa/Niu Siladi kei na matanitu e Niu Siladi:

Yaca

Tiki ni siga

.....
.....